

# NUR HOCAM İLE KELİME DAĞARCIĞI ÇALIŞMASI

Eş Anlamlı • Zıt Anlamlı • Deyimler

3. ve 4. SINIF İÇİN UYGUNDUR

Bu çalışma kağıdı, ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin kelime dağarcığını geliştirmeleri için hazırlanmıştır. İçinde eş anlamlı kelimeler, zıt anlamlı kelimeler ve sık kullanılan deyimlerle ilgili anlatımlar, örnekler ve bol alıştırmalar bulunmaktadır. Her bölümün başında öğrencilere yardımcı olacak küçük "hatırlatma ve taktikler" kutucukları yer almaktadır.

Öğrencinin Adı Soyadı .....

Sınıfı / Şubesi .....

Tarih .....

## İÇİNDEKİLER

1. Eş Anlamlı Kelimeler – Anlatım ve Taktikler
2. Eş Anlamlı Kelimeler – Alıştırmalar
3. Zıt Anlamlı Kelimeler – Anlatım ve Taktikler
4. Zıt Anlamlı Kelimeler – Alıştırmalar
5. Deyimler – Anlatım ve Sık Kullanılan Deyimler
6. Deyimler – Alıştırmalar
7. Karma Tekrar Testi
8. Cevap Anahtarı ve Son Tavsiyeler

## 1. EŞ ANLAMLI (ANLAMDAŞ) KELİMELER

Yazılışları ve okunuşları farklı olduğu hâlde anlamı tamamen aynı olan kelimelere eş anlamlı (anlamdaş) kelimeler denir. Bu kelimeler cümlede birbirinin yerine kullanılabilir ve cümlelerin anlamı değişmez.

Dikkat: Eş anlamlı (anlamdaş) kelimeler ile yakın anlamlı kelimeler aynı şey değildir! Yakın anlamlı kelimelerin anlamları birbirine benzer ama birebir aynı değildir; bu nedenle her zaman birbirinin yerine kullanılamazlar (ör. "bakmak" ve "seyretmek" yakın anlamlıdır, anlamdaş değildir).

### Örnek Cümleler

- Kıymetli eşyalarını kasaya koydu. → Değerli eşyalarını kasaya koydu.
- Bu konu hakkında bir fikrim yok. → Bu konu hakkında bir düşüncem yok.

#### NUR HOCAM'DAN TAKTİKLER

- Cümledeki kelimeyi çıkarıp yerine önerilen kelimeyi koy; anlam hiç bozulmuyorsa (birebir aynı kalıyorsa) o kelime anlamdaştır.
- Eş anlamlı kelimelerden biri genellikle Türkçe, diğeri Arapça ya da Farsça kökenli olabilir (ör. cevap - yanıt).
- "Kelime" ile "sözcük", "cevap" ile "yanıt" gibi çok sık karışan çiftleri bir deftere yazıp tekrar et.
- Eş anlamlı kelimeler her zaman aynı sözcük türünde olur: isim yerine isim, sıfat yerine sıfat gelir.
- "Yakın anlamlı" kelimeleri eş anlamlıyla karıştırma: yakın anlamlılar benzer ama aynı değildir, her cümlede birbirinin yerine geçmez.

### Sık Kullanılan Eş Anlamlı Kelime Çiftleri

| Kelime  | Eş Anlamlısı | Kelime  | Eş Anlamlısı |
|---------|--------------|---------|--------------|
| kelime  | sözcük       | cevap   | yanıt        |
| fikir   | düşünce      | arkadaş | dost         |
| akıllı  | zeki         | yaşlı   | ihtiyar      |
| kolay   | basit        | hediye  | armağan      |
| cesaret | yüreklilik   | hikaye  | öykü         |
| okul    | mektep       | misafir | konuk        |

Bu kelimeleri bir sonraki sayfadaki alıştırmalarda kullanacaksın. Listeye sık sık göz atmayı unutma!

**2. EŞ ANLAMLI KELİMELER - ALIŞTIRMALAR****A) Aşağıdaki kelimelerin eş anlamlısını yazınız.**

kıymetli → .....

cevap → .....

arkadaş → .....

zeki → .....

hikaye → .....

cesaret → .....

**B) Aşağıdaki cümlelerdeki altı çizili kelimenin eş anlamlısını boşluğa yazınız.**1. Bu konuda çok güzel bir fikrim var. → ( ..... )2. Dedem çok yaşlı bir adamdı. → ( ..... )3. Bize güzel bir hediye getirdi. → ( ..... )4. Sınav soruları çok kolaydı. → ( ..... )5. En yakın arkadaşım Ayşe'dir. → ( ..... )**C) Aşağıdaki kelimeleri doğru eş anlamlılarıyla eşleştiriniz.**

1. okul ( ..... ) a) mektep

2. dost ( ..... ) b) zeki

3. öykü ( ..... ) c) hikaye

4. akıllı ( ..... ) d) sözcük

5. kelime ( ..... ) e) arkadaş

**D) Aşağıdaki kelimelerden eş anlamlı olanları yan yana yazınız.**

Kelimeler: zeki - hediye - kolay - akıllı - basit - armağan

1. .... = .....

2. .... = .....

3. .... = .....

### 3. ZIT ANLAMLI (KARŞIT ANLAMLI) KELİMELER

Anlamca birbirinin tam tersi olan kelimelere zıt anlamlı kelimeler denir. Bir kelimenin zıt anlamlısı bulunurken kelimenin cümledeki anlamına dikkat edilmelidir; çünkü bazı kelimelerin birden fazla anlamı olabilir.

#### Örnek Cümleler

- Bardak dolu. ↔ Bardak boş.
- Hava bugün çok sıcak. ↔ Hava bugün çok soğuk.

#### NUR HOCAM'DAN TAKTİKLER

- "-sız / -siz" eki eklenen bir kelime, zıt anlamlı değil olumsuz anlamlı olur; bunu karıştırma! (Örn: "tuzlu" - "tuzsuz" zıt anlamlı DEĞİLDİR.)
- Gerçek zıt anlamlı kelimeler tamamen farklı kelime köküne sahiptir (ör. "aç - tok").
- Bir kelimenin cümledeki anlamına göre zıt anlamlısı değişebilir; "açık kapı" ile "açık renk" farklı zıt anlamlılara sahiptir.
- Zıt anlamlı çiftlerini iki renkli kalemle yazarak görsel hafızanı güçlendirebilirsin.

#### Sık Kullanılan Zıt Anlamlı Kelime Çiftleri

| Kelime | Zıt Anlamlısı | Kelime | Zıt Anlamlısı |
|--------|---------------|--------|---------------|
| sıcak  | soğuk         | büyük  | küçük         |
| uzun   | kısa          | hızlı  | yavaş         |
| gece   | gündüz        | ağır   | hafif         |
| temiz  | kirli         | kolay  | zor           |
| dolu   | boş           | güzel  | çirkin        |
| aç     | tok           | ileri  | geri          |

## 4. ZİT ANLAMLI KELİMELER - ALIŞTIRMALAR

### A) Aşağıdaki kelimelerin zıt anlamısını yazınız.

büyük → .....

hızlı → .....

temiz → .....

akıllı → .....

güzel → .....

dolu → .....

### B) Cümlelerdeki altı çizili kelimenin zıt anlamısını yazınız.

1. Bu çanta çok ağır. → ( ..... )
2. Sınıfımız çok temiz. → ( ..... )
3. Kaplumbağa çok yavaş yürür. → ( ..... )
4. Bardak tamamen dolu. → ( ..... )
5. Kardeşim benden çok uzun. → ( ..... )

### C) Doğru zıt anlamı yuvarlak içine alınız.

1. "Aç" kelimesinin zıt anlamı hangisidir?  
a) tok b) yorgun c) mutlu
2. "Gece" kelimesinin zıt anlamı hangisidir?  
a) akşam b) gündüz c) sabah
3. "Kolay" kelimesinin zıt anlamı hangisidir?  
a) basit b) zor c) rahat

### D) Aşağıdaki cümleyi zıt anlamlı kelime kullanarak yeniden yazınız.

Örnek: Hava bugün çok sıcak. → Hava bugün çok soğuk.

1. Odam çok temiz. → .....
2. Çantam çok hafif. → .....

**EK ALIŞTIRMA: EŞ ANLAMLI mı? ZİT ANLAMLI mı?**

Aşağıdaki kelime çiftlerine bakınız. Eş anlamlı ise "E", zıt anlamlı ise "Z" yazınız.

1. kelime - sözcük → ( ..... )

2. sıcak - soğuk → ( ..... )

3. arkadaş - dost → ( ..... )

4. büyük - küçük → ( ..... )

5. cevap - yanıt → ( ..... )

6. dolu - boş → ( ..... )

7. akıllı - zeki → ( ..... )

8. gece - gündüz → ( ..... )

9. hikaye - öykü → ( ..... )

10. hızlı - yavaş → ( ..... )

**Kelime Bulmaca: Eş Anlamlı Kutusu**

Aşağıdaki kutudaki kelimelerin eş anlamlılarını daha önceki sayfalardan bularak yanına yazınız.

fikir → .....

hediye → .....

yaşlı → .....

okul → .....

cesaret → .....

kolay → .....

**KÜÇÜK HATIRLATMA**

- Emin olmadığın kelimeler için bir önceki sayfalardaki listelere tekrar göz atabilirsin.
- Bu sayfayı bitirdikten sonra öğretmenle veya bir yetişkinle cevaplarını kontrol et.

## 5. DEYİMLER

En az iki kelimeden oluşan, gerçek anlamının dışında yeni ve etkileyici bir anlam kazanmış kalıplaşmış söz gruplarına deyim denir. Deyimler, anlatımı daha etkili ve akıcı hâle getirir.

### Örnek

"Ağzı kulaklarına varmak" deyimini gerçekte ağzın kulaklara ulaşması demek değildir; "çok sevinmek" anlamına gelir. Örnek cümle: Hediyesini görünce ağzı kulaklarına vardı.

#### NUR HOCAM'DAN TAKTİKLER

- Bir söz grubunun deyim olup olmadığını anlamak için önce gerçek anlamıyla düşün; cümleye gerçek anlamıyla uymuyorsa deyimdir.
- Deyimlerin anlamını ezberlemek yerine, önce bir cümle içinde kullanarak öğren; kalıcılığı artar.
- Deyimlerde kelimelerin sırası genellikle değiştirilmez ve kelimeler tekil kullanılır (ör. "göz" yerine "gözler" denmez).
- Her hafta 5 yeni deyim seçip kendi cümlelerini kurarsan kısa sürede deyim hazinen genişler.

### Sık Kullanılan Deyimler ve Anlamları

| Deyim                   | Anlamı                                       |
|-------------------------|----------------------------------------------|
| Ağzı kulaklarına varmak | Çok sevinmek                                 |
| Aklına gelmek           | Hatırlamak, düşünmek                         |
| Can kulağıyla dinlemek  | Dikkatle, özenle dinlemek                    |
| Dilinin ucunda olmak    | Söylemek üzereyken unutmak                   |
| Eli ayağı dolaşmak      | Şaşkınlıktan ne yapacağını bilememek         |
| Göz kulak olmak         | Bir şeye/kişiye dikkat etmek, korumak        |
| Kafayı takmak           | Bir konuyla çok ilgilenmek, sürekli düşünmek |
| Kulaktan dolma          | Doğruluğu belli olmayan, duyulan bilgi       |
| Pabucu dama atılmak     | Değerini, önemini kaybetmek                  |
| Yüreği ağzına gelmek    | Çok korkmak, endişelenmek                    |

**6. DEYİMLER - ALIŞTIRMALAR****A) Aşağıdaki deyimlerin anlamlarını yazınız.**

1. Ağzı kulaklarına varmak → .....
2. Dilinin ucunda olmak → .....
3. Göz kulak olmak → .....
4. Yüreği ağzına gelmek → .....

**B) Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere uygun deyim kutudan seçip yazınız.**

Kutu: ağzı kulaklarına vardı - can kulağıyla dinledi - eli ayağı dolaştı - kafayı taktı

1. Öğretmen anlatırken tüm sınıf onu .....
2. Yeni bisikletini görünce Ali'nin .....
3. Ansızın adını duyunca şaşırdı, .....
4. Bu oyuna öyle bir ..... ki başka bir şey düşünemiyor.

**C) Aşağıdaki deyimleri kullanarak birer cümle kurunuz.**

1. Aklına gelmek

---

2. Kulaktan dolma

---

**7. KARMA TEKRAR TESTİ**

Aşağıdaki soruları dikkatlice okuyup doğru şıkkı işaretleyiniz.

1. Aşağıdaki kelime çiftlerinden hangisi eş anlamlıdır?  
a) kelime - sözcük  
b) sıcak - soğuk  
c) büyük - küçük  
d) aç - tok
2. "Yaşlı" kelimesinin eş anlamlısı aşağıdakilerden hangisidir?  
a) genç  
b) ihtiyar  
c) çocuk  
d) küçük
3. Aşağıdakilerden hangisi "hızlı" kelimesinin zıt anlamlısıdır?  
a) çabuk  
b) tez  
c) yavaş  
d) süratli
4. "Kaplumbağa çok ..... yürür." cümlesinde boşluğa "hızlı" kelimesinin zıt anlamlısı gelmelidir. Bu kelime hangisidir?  
a) yavaş  
b) çabuk  
c) hafif  
d) kolay
5. "Çok sevinmek" anlamına gelen deyim hangisidir?  
a) göz kulak olmak  
b) ağzı kulaklarına varmak  
c) aklına gelmek  
d) kafayı takmak
6. "Dilinin ucunda olmak" deyiminin anlamı nedir?  
a) Bir şeyi çok sevmek  
b) Söylemek üzereyken unutmak  
c) Çok konuşmak  
d) Yalan söylemek
7. Aşağıdaki kelime çiftlerinden hangisi zıt anlamlıdır?  
a) dost - arkadaş  
b) dolu - boş  
c) fikir - düşünce  
d) hikaye - öykü
8. "Can kulağıyla dinlemek" deyiminin anlamı nedir?  
a) Dikkatle dinlemek  
b) Duymamak  
c) Sesi kısmak  
d) Şarkı söylemek

**8. CEVAP ANAHTARI**

|            |            |            |            |
|------------|------------|------------|------------|
| <b>1-a</b> | <b>2-b</b> | <b>3-c</b> | <b>4-a</b> |
| <b>5-b</b> | <b>6-b</b> | <b>7-b</b> | <b>8-a</b> |

*Not: Diğer alıştırmalardaki (eşleştirme, boşluk doldurma, cümle kurma) sorular öğrencinin kendi cümlelerine göre değerlendirilmelidir. Sınıf içinde veya velilerle birlikte kontrol edilmesi önerilir.*

**NUR HOCAM'DAN SON TAVSİYELER**

- Her gün 5-10 dakikanı yeni kelime ve deyim öğrenmeye ayır; küçük ama düzenli adımlar kalıcı öğrenmeyi sağlar.
- Okuduğun hikaye ve masallardaki bilmediğin kelimeleri bir deftere not al, anlamını araştır.
- Öğrendiğin eş anlamlı, zıt anlamlı kelimeleri ve deyimleri günlük konuşmalarında kullanmayı dene.
- Bir kelimenin anlamından emin değilsen mutlaka bir sözlükten kontrol et.
- Ailenle veya arkadaşlarınla "kelime bulma" ya da "deyim tamamlama" oyunları oynayarak eğlenceli bir şekilde tekrar yapabilirsin.
- Bu çalışma kağıdını bitirdikten sonra kendini tebrik etmeyi unutma; her tekrar seni bir adım daha ileri taşır!

Bu çalışma kağıdı Nur Hocam ile Türkçe Çalışıyorum tarafından öğrencilerimiz için ücretsiz olarak hazırlanmıştır. Paylaşmak ve daha fazla ücretsiz içerik için siteyi takip etmeyi unutmayın!